

Микола Ланге

ЛАНГЕ Микола Миколайович (12/24.03.1858 — 15.02.1921) — психолог і філософ. Народився у С.-Петербурзі. Після закінчення С.-Петербурзького ун-ту (1882) працював у психол. лабораторії Вундта в Ляйпцигу (з 1883). У 1888—1921 рр. — професор каф. філософії Новоросійського (Одеського) ун-ту, де заснував експериментальну психол. лабораторію. Захистив магістерську (“Історія моральних ідей ХІХ ст.”) і докторську (“Психол. дослідження”) дисертації. Ініціатор і перший директор одеських Вищих жіночих курсів (1904), засновник Одеського Філософ. тов-ва.

Відомий науковець, Л. залишив значний слід у розвитку вітчизняної психології. Досвідчений експериментатор, який довів шаблінний характер сприйняття і сформулював закон перцепції, важливий для розуміння єдності чуттєвого і логічного у пізнанні, розробив моторну теорію уваги. Л. глибоко усвідомлював необхідність розвитку теоретичної психології. Підготовлена до друку його праця “Критичні основи психології” (1914) містить спробу систематичної розробки психол. науки на ґрунті теорії взаємодії.

У науковому доробку Л. — російськомовний переклад “Першої аналітики” Арістотеля (1894).

Спадщина Л., як друкована, так і рукописна, ще й досі ґрунтовно не досліджена.

Твори Л.: Beitrage zur Theorie der sinnlichen Aufmerksamkeit und der activen Apperception // Philosophische Studien v. Wundt.— 1888.— Bd. 4; История нравственных идей ХІХ в., критические очерки филос., социальных и религиозных теорий нравственности. Ч. 1. Немецкие учения.— СПб., 1888; О действии гашиша // ВФ и П.— 1889.— Кн. 1; Элементы воли // Там само.— 1890.— Кн. 4; Механизм внимания // Русск. школа.— 1891.— №1; Душа ребенка в первые годы жизни.— СПб., 1891; Психол. исследования. Закон перцепции. Теория волевого внимания.— О., 1893; Душевные движения.— СПб., 1896; Великие мыслители ХІХ в. Лекция 1. Кант и критика чистого разума.— О., 1901; Теория В. Вундта о начале мифа.— О., 1912; Психология.— М., 1914; Психический мир. Ч. 1. Теоретическая психология // Итоги науки в теории и практике.— М., 1914.— Т. 8; Учебник логики для гимназий и самообразования.— О., 1918.

Про нього див.: Челпанов Е. И. По поводу статей Н. Н. Ланге // ВФ и П.— 1891.— Кн. 7; Гордієвський М. І. Наукова і громадсько-педагогічна діяльність проф. М. М. Ланге // Записки Одеського наукового при ВУАН тов-ва. Секція педагогічна.— 1930.— №1 (збібліографією праць Л.); Апаньев Б. Г. Очерки истории русск. психологии ХVІІІ и ХІХ вв.— М., 1947; Теплов Б. М. Осн. идеи в психол. трудах Н. Н. Ланге // ВП.— 1958.— №6; Шейн А. А. Об ист. оценке психол. концепции Н. Н. Ланге // Там само.— 1960.— №5; Ярошевский М. Г. История психологии.— М., 1985; Роме-нец В. А. История психологии ХІХ — поч. ХХ ст.— К., 1995.

М. Ткачук

ЛЕСЕВИЧ Володимир Вікторович (15/27.01.1837 — 13/26.11.1905) — філософ і публіцист. Народився у с. Денисівці Лубенського повіту Полтавської губ. у дворянській родині. Навчався у Київ. гімназії та інженерному військовому училищі в С.-Петербурзі, після закінчення якого кілька років служив на Кавказі, брав участь у бойових діях. Після повернення до С.-Петербурга став слухачем Академії Генштабу, де затоваришував з П. Л. Лавровим, що відіграв значну роль у становленні філос. і політ. пріоритетів Л. По закінченні академії вийшов у відставку й оселився в родинному маєтку, де на власний кошт відкрив першу народну школу з укр. мовою викладання (невдовзі закриту місцевою адміністрацією). В 60-ті рр. жив у С.-Петербурзі, співробітничав з редакцією ж-лу “Отечественные записки”, де надрукував низку статей і рецензій. Під час закордонної подорожі познайомився з О. Герценом. Засуджений за причетність до революційного руху, в 1879—88 рр. жив на засланні (Єнісейськ, Красноярськ, Казань, Полтава, Твер). Після повернення до С.-Петербурга (1888) зближується з гуртком М. К. Михайловського і очолюваною ним редакцією ж-лу “Русск. богатство”, виступає з численними публікаціями. В 1897—98 рр., розірвавши стосунки з Михайловським, зосереджується на лекторській діяльності, їздить з публічними лекціями по південних провінційних містах Рос. імперії. 1901 року приєднується до протесту групи рос. письменників проти розгрому мі-